

Møte for lukkede dører
tirsdag den 3. april 1951 kl. 10.

President: Johan Wiik.

Dagsorden:

Innstilling fra skog-, vassdrag- og industrikomiteen om fullmakt for Industridepartementet til å avslutte en kontrakt mellom Den norske stat og Amerikas forente stater om leveranse av niobkonsentrat (innst. S. B.)

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det som bifalt.

Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet og dessuten statssekretær Drogseth, byråsjef Gunnar Mo, konsulent Ottar Engstrøm, direktør Fredrik Møller og ingeniør Ole Georg Gjøsteen - og anser også det som bifalt.

Engelstad (komiteens ordfører): Av den innstilling som foreligger, om utkast til kontrakt mellom den amerikanske regjering representert ved ECA og EPS og den norske regjering representert ved Industridepartementet, fremgår at det er spørsmål om levering av niobkonsentrat ved igangsetting av drift ved statens søvittforekomster i Holla herred i Telemark. ECA skal ifølge kontrakten yte et lån på 200.000 dollar til utbygging av anlegget. I St.prp. nr. 126 for 1950 står lånet oppført med 100.000 dollar, men det er senere forandret til 200.000. Anlegget til utnyttelse av søvittforekomstene skal ifølge kontraktutkastet være fullført til 1. april 1952, og det er da forutsetningen at leveranser av niobkonsentrat i henhold til kontraktens enkelte bestemmelser straks skal begynne, og kjøpesummen går som nedbetaling på det lånebeløp som er ytt den norske stat ved Industridepartementet. Niob, som utvinnes av søvitt, er et stoff som nyttes til varmekaste leveringer bl.a. til turbinhjul i reaksjonsdrevne fly.

I kontraktutkastet heter det bl.a.:

«Da niob av den amerikanske regjeringens ammunisjonskomite er listeført som et strategisk og avgjørende stoff, og U.S. regjering ønsker å skaffe seg leveringer av niob til sitt lager av strategiske og avgjørende stoffer;»

Dermed skulle det vel være klart hvorfor man har sånn interesse av å få denne sak fremmet hurtigst mulig av hensyn til vår beredskap og utviklingen ellers i verden.

Når det gjelder tilbakebetalingen av dette lånet på 200.000 dollar, skal den skje ved de leveranser vi kan make. Det er tatt forbehold om at vi har anledning til å tilbakeholde 5 pst. av produksjonen, men jeg kan meddele at for tiden bruker vi ikke niobkonsentrat i norsk industri.

Det er nærmest i forbindelse med forskning og vitenskapelige formål man kan ha bruk for en liten del.

Ut over tiden for tilbakebetalingen av lånet har også den amerikanske regjering og den norske regjering kontraktsforpliktet seg gjensidig til kjøp og salg av inntil 80 pst. av produksjonen. Kontrakten gir dessuten den amerikanske regjering forkjøpsrett til produksjonen i ytterligere fem år utover de første fem år etter tilbakebetalingen.

Prisen for niobkonsentratet var ikke oppgitt i det kontraktutkast komiteen fikk ved avslutningen av innstillingen, men senere har vi fått melding om at man er blitt enig om en pris i henhold til alternativ II på 15.960 kroner pr. tonn niobkonsentrat. Det vil svare til i dollar 1.78 pr. pund niob-oksyd og tantal-oksyd, som da ifølge kontrakten som vi har fått oversendt, skal inneholde 55 pst., mens det senere av departementet er gjort forestilling om at det reduseres til 50 pst. Underhånden har vi også fått underretning om at det antagelig vil bli godkjent.

Når det gjelder søvittforekomstene og utbyggingen for driften av dem, har vi en redegjørelse for de planene i St.prp. nr. 126. Der bygger man på en produksjon på 60.000 tonn søvitt, som vil gi ca. 120 tonn niobkonsentrat. Senere er man ved forskningsarbeid kommet til at det er mulig det tallet 120 tonn kan forhøyes til 200 tonn, men det ligger på et laboratoriemessig og forskningsmessig stadium, og kan først klargjøres når vi får det hele i gang.

Amerikanerne har senere reist spørsmålet om å utvide produksjonen ut over de 120 tonn konsentrat, og etter de planer vi arbeider med, og i henhold til det omkostningsoverslag som er nevnt, og som dreier seg om ca. 4.5 millioner, mot tidligere 3, vil anlegget der nede på Holla bli planlagt for produksjon og brytning av 120.000 tonn søvitt, mens det i første omgang vil bli bygd ut for 60.000 tonn, men slik at det står klart for utvidet produksjon.

Når det gjelder søvittforekomstene på Holla i Telemark, er det i januar i år kommet en henvendelse til departementet som også er oversendt komiteen, om krav på andel i rettigheter til søvittforekomstene fra firmaet S. D. Cappelen. Det spørsmålet skal jeg ikke komme inn på her i forbindelse med denne kontrakten, da det vil bli behandlet i forbindelse med proposisjon nr. 126 og innstilling nr. 47 i senere åpent møte.

Innstillingen om det foreløpige utkast til kontrakt er enstemmig fra skog- og vassdragskomiteen, dog med det forbehold at vi henviser til proposisjon nr. 126 og innstilling nr. 47 med de dissenser som der er når det gjelder drift og utnyttelse som det ikke er enighet om. Med hensyn til å gi Industridepartementet fullmakt til å opprette en slik kontrakt som det her er redegjort for, er komiteen enstemmig, og komiteen er også enig om at det vil være riktig å få i gang drift i søvittforekomstene snarest råd er. Med denne redegjørelse vil jeg tilrå at innstillingen vedtas.

Hambro: Jeg har bedt om ordet for å spørre etter hvilken deling man her har offentlig og hemmelig behandling. Det logiske ville jo være at man først behandlet den offentlige innstilling, og hvis den var bifalt, behandlet for lukkede dører det man her er inne på. Nu begynner man med en debatt hvor man i temmelig stor bredde kommer inn på det som står i den offentlige innstilling og i den offentlige proposisjon, så hele sakens behandling blir mindre klar enn den burde være. Der er jo enighet i komiteen om selve kontrakten, men behandlingsmåten synes meg overordentlig lite tilfredsstillende, likesom det har vært lite tilfredsstillende for Stortingets medlemmer, etter at de har fått en offentlig proposisjon, å få en hemmelig proposisjon som blir omdelt og behandlet med den store hemmelighetsfullhet som gjør at det alene er komiteens medlemmer som i første omgang blir bekjent med aktstykkene. Jeg vil spørre den ærede statsråd om ikke han også finner det mest logisk at man først behandler hovedinnstillingen, og hvis den innstilling blir bifalt, da behandler denne tilleggsinnstilling.

Statsråd Brofoss: Jeg har ikke noe å bemerke til den fremgangsmåte som hr. Hambro har foreslått. Jeg kunne tenke meg at den byr på flere fordeler, og jeg vil tilrå at en går over til den behandlingsmåten. Jeg vil bare tilføye at når denne saken er ført opp som hemmelig sak, er det fordi det dreier seg om forretningsmessige disposisjoner, og om Stortinget måtte ha en annen mening om hvorledes denne sak skal behandles kommersielt, vil det ikke være gunstig å kunngjøre det for all offentlighet. Men jeg har som sagt ingenting imot den behandlingsmåte som er foreslått.

Torp: Jeg har ingenting imot den behandlingsmåte som hr. Hambro har foreslått. Men så vidt jeg vet, er det vel presidentskapet som fastlegger hvordan de forskjellige ting skal behandles, og hr. Hambro er jo selv medlem av presidentskapet, og burde jo da, synes jeg, si fra i presidentskapets møte om hvordan han anskuer at en sak bør behandles. Jeg er helt enig med ham i realiteten, men jeg vil bare henstille at hr. Hambro søker å bære det fram i presidentskapet.

Jakob Pettersen: Det er ingenting i veien fra komiteens side for at vi kan behandle sakene slik som representanten Hambro antydte. Det har ikke vært noe ønske fra komiteens side å fastsette noen bestemt rekkefølge. Vi har gått ut fra at det er presidentskapet som av praktiske grunner har ment at det hemmelige møte burde avvikles først.

Natvig Pedersen: Det er helt riktig, som komiteformannen har sagt. Selve behandlingsmåten er avgjort av meg som fungerende president, den har ikke vært behandlet

i presidentskapet. Det er rent praktiske grunner som har gjort at sakene er slått opp i denne rekkefølgen. Det kan selvsagt gis gode grunner for den tanke som hr. Hambro har nevnt, men den rent praktiske side ved saken er at der foreligger en enstemmig innstilling om denne saken, som presidenten må ha grunn til å tro blir godkjent av Stortinget med stort flertall, og da er det - det er ikke så store, men det er iallfall visse praktiske ulemper ved å beramme det hemmelige møte etter at det offentlige møte er ferdig. Det er altså rent praktiske hensyn som gjør det lettere ved sakens behandling å gå fram på denne måten. Men hvis hr. Hambro legger særlig vekt på behandlingsmåten, så kan man selvsagt gå over til den måten han foreslo. Jeg tror man sparer tid ved å behandle sakene i den rekkefølge som er foreslått.

Presidenten: Etter den mosjon som her er vakt, og etter den uttalelse som statsråden er kommet med, vil presidenten foreslå at denne sak forbigåes og blir behandlet etter at den på dagens kart oppførte sak - innst. S. nr. 47 - er behandlet - og anser det enstemmig bifalt.

Presidenten vil allerede nå gjøre oppmerksom på at hemmelig møte til behandling av den utsatte sak vil bli satt ett kvarter etter avslutningen av det åpne møte.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 10.20.